

KENAN BAŞARAN • Sivas-Kayseri

KENAN BAŞARAN 1975'te Erzurum'da doğdu. 1999'da Marmara Üniversitesi Gazetecilik Bölümü Bilişim Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. 2003'te Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilişim Yüksek Lisans programını tamamladı. Meslek yaşamına 1995'te Yaşam Radyo'da muhabir olarak başladı. Aynı radyoda 1997-99 döneminde yayın yönetmenliği görevinde bulundu. 1999-2000 arasında *Perspektif* Dergisi İstanbul Temsilciliği görevini üstlendi. 2000-2001 döneminde General Electric Türkiye Beyaz Eşya Temsilcisi GEPA AŞ'de Halkla İlişkiler Müdürü olarak çalıştı. 2001-2005 döneminde de Foreks Bilgi İletişim'de haber editörü olarak görev yaptı. Eylül 2005'te girdiği *Referans* gazetesinde editörlük ve futbol ekonomisi üzerine köşe yazarlığı, analiz, haber ve söyleşiler kaleme aldı. Ekim 2010'dan itibaren *Radikal* gazetesinde başlayan spor yazarlığını, 2014'ten beri *Hürriyet*'te sürdürüyor. İstanbul Şehir Hatları'nın vapurlarını konu edinen "İstanbul'un Gelinleri" adlı belgesel çalışmasıyla 2005 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Sedat Simavi Radyo Ödülü'nü, "Üç büyüklere forma reklamı verenlerin yarısı tarihe karıştı" yazısıyla da 2008 Nezih Demirkent Ulusal Basın Ödülü'nü kazandı. İletişim'den daha önce *Arkadan Müdahale - 3 Temmuz Şike Davası Süreci* kitabı yayımlanmıştı (2013).

İletişim Yayınları 2533 • Futbol Kitapları 37

ISBN-13: 978-975-05-2270-3

© 2017 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Adem Erkoçak

DIZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK SEDA MIT

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

KENAN BAŞARAN

Sivas-Kayseri

Türkiye'nin
En Büyük Futbol Faciası

*Bu kitabı yazmak için, “ortak zamanlarımız”dan çaldığım
oğlum Usar Çınar ve
eşim Deniz’e...*

İÇİNDEKİLER

Futbol: Silahsız Savaş	9
Tanıklar	15
Maçtan Önce... ..	19
Maç Günü... ..	35
Stadın İçi	41
Stadın Dışı	51
Soyunma Odaları... ..	59
Ertesi Gün Sivas... ..	63
Ertesi Gün Kayseri... ..	69
Defin... ..	73
İlk Taş... ..	79
Rövanş... ..	85
Neden?	91
Travmalar... ..	99
Bugün... ..	107
Mahkeme... ..	115
Devlet	117
Basın	123
Müzikte... ..	245
Dünyada... ..	249
Unutmak ve Hatırlamak	253

Futbol: Silahsız Savaş

Eğer dünyayı kaplamış kötülük zincirine bir halka daha eklemek istersen, bunun için Araplarla İsraililerin, Almanlarla Çeklerin, Hintlilerle İngilizlerin, Ruslarla Lehlerin, İtalyanlarla Yugoslavların karşılaşacağı ve her birinin de yüz binlerce taraftar tarafından izleneceği futbol müsabakaları organize etmekten daha iyi bir yol düşünülemez. Futbolun *fair play* ile alakası yoktur. Futbol kin, kıskançlık, kibir, tüm kuralları reddetme ve şiddeti seyretmenin verdiği sadistçe mutlulukla birbirine sıkı sıkıya bağlıdır; başka bir deyişle “futbol silah kullanılmayan bir savaştır”.

Distopyanın piri George Orwell’in futbola dair bu sert tanımına “hayır” demek mümkün mü? Hele ki onun 1984’ünü yaşarken 21. asırda...

Orwell’i doğrulamakla kalmayıp, bizzat silahların da kullanıldığı birçok futbol savaşına tanıklık etti dünya. Ama “dünyamız” bu savaşları daha katlanılır kılmak adına olsa gerek, genelde “futbol faciaları” olarak adlandırır bunları. Tribünler arası atışmalarla başlayıp, facialara dönüşen olaylar...

Dünyanın en çok bilinen futbol facialarından biri, Belçika’nın başkenti Brüksel’de, 29 Mayıs 1985’te Heysel Stadı’nda

yaşandı... İtalya'nın Juventus takımı ile İngiltere'nin Liverpool takımları, Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası (bugünün Şampiyonlar Ligi) finalinde karşı karşıya gelmişlerdi.

Maçtan önce taraftarlar, tribünlerde birbirlerine saldırdı. Olaylardan kaçmak isteyen İtalyan taraftarlar panikleyince tel örgülere sıkıştılar ve 39 kişi hayatını kaybetti...

Çocuktum ama hatırlıyorum. Üzüldüğümü değil, sevindiğimi hatırlıyorum! Çünkü, maç ertelenmeyip oynanmıştı! Benim çocuk şuursuzluğum affedilebilir belki; ya mezarlığa dönen o statta finali oynatan UEFA'nunki? Maçı, mağdur Juventus, Platini'nin penaltı golüyle kazanarak şampiyon olmuştu. Penaltıya sebebiyet veren faul, aslında ceza sahası dışındaydı.

Belki de UEFA, şampiyonluğu, 39 canın diyeti olarak, İtalyanlara sunmak istedi... Ve kanlı şampiyonluğu getiren golü atan Platini, yıllar sonra UEFA Başkanı oldu. Yakın zamanlardaysa yolsuzluk suçlamasıyla futboldan men edildi...

Heysel, hiçbir zaman unutulmadı. Sonrasındaki Hillsborough faciası da... Çünkü her yıl ölenler anılıyor. Unutulmaması için, hatırlatılıyor... Bizim Heysel'imiz ise hatırlanmaması için unutturuldu! Arada bir anması olmuyor değil; lakin çokça mezarlıkta bir Fatıha ile yetiniliyor ve gün geçtikçe ölenlerin aileleri, bayramdan bayrama bile uğramaz oluyor...

50 yıldır bu toplumda bir "omerta sözleşmesi" var adeta... Zira sadece Türkiye'nin değil, 24 Mayıs 1964'te Lima'da 350 kişinin öldüğü Peru-Arjantin maçından sonra dünyanın o tarihe kadar ki en büyük futbol facialarından biri üzerine çok az şey söylendi, yazıldı veya çizildi... Gerekçe bu topraklara özgü: "Yara deşilmesin"... Oysa yaralar, yüzleşilerek daha çabuk iyileşmez mi? Olayla ilgili açılmış davaların akıbetini bilen, eden pek yok. Ve sulh, modern "kan parası" diyeceğimiz, "tazminat"larla sağlandı!

17 Eylül 1967'de dönemin Türkiye 2. Ligi'nde Kayserispor ile Sivasspor, Kayseri Şehir Stadi'nda karşı karşıya geldi.

Ev sahibi, 20. dakikada Küçük Oktay'ın (Aktan) attığı golle 1-0 öne geçti. O gol ki, Oktay'ın "Keşke ayağım kırılıyaydı da atmasaydım" diyeceği bir goldü. Öyle ya, o golle birlikte tribünlerde yoğun bir şekilde taşlaşmalar başladı. Devre sonunda olay-

lar şiddetlenince hakemler maçı tatil etti ve 2. devre oynanmadı.

Kayserisporlu futbolcular yarım saat içinde stattan ayrılırken, "misafir" Sivasililar, 5-6 saat soyunma odasından çıkamadı. Ama 39'u Sivasilı, 2'si de Kayserili olmak üzere, toplam 41 kişinin öldüğünden habersizdiler! Olay mahallinde fakat olaya tanık değildiler!

Kapılar... Ah bu yurdun kapıları... Açılmaz, öğrenci yanar; açılmaz, taraftar ölür: sıkışarak, nefessiz kalarak...

Ama taşlardı, her şeyi başlatan! Hitchcock'un *Kuşlar*'ından eksik yanı olmayan taşlar...

O ilk günah misali, hep "ilk taş" atan soruldu yıllarca. Aslında, cevabın peşine düşen de pek olmadı. Facianın nedenleri sosyolojik olarak iki kentin tarihsel çekişmesine bağlandı. Amiyane tabirle "kıskançlık" denildi yani...

19 Eylül 1967... Olaydan sadece iki gün sonra, gazetelerin üst tarafında, dünya futbol tarihinin en büyük facialarından birine dair haberler yer alırken, hemen altındaysa onlarca insanını kaybeden Sivasspor'un hafta sonu Samsunspor ile oynayacağı maçın Spor Toto tahminleri yer alabilmekteydi!

Evinde oynayacak olsa da Sivasspor'a galip gelme şansı tanınmamış. Ama temel neden Kayseri'de yaşadığı facia değil. O tali bir sebeptir. Peki, temel sebep nedir? "Bu haftanın Spor Toto tahmini" köşesinde şöyle deniliyor: "Sivasspor bir türlü istediği bir oyun tutturamadı. Pazar günü hadiseler de Sivasspor'u moralmen yıktı." Sivas, favori değil; çünkü esas olarak henüz oyununu tutturamamıştır!

Ve sonra, ölenlerin değil 40'ı, 7'si bile çıkmamışken "kupon" yapacaklara "0-2" oynamaları tavsiye edilir...

Unutmadan hemen söyleyeyim: Bu tarihin ilk büyük futbol facialarından biri nedeniyle 2. Lig'e sadece bir hafta ara verildi. 1 Ekim 1967'de Sivasspor, Trabzonspor deplasmanına gitti. 29 Ocak 1968'e kadar da hep deplasmanda oynadı. Zira federasyon, Sivas'a da Kayseri'ye de bu cezayı vermişti. "Ölümüne maçta" hükmen mağlup ilan edilen iki takım da sezonu güçlkle kümede kalarak tamamladı. 20 takımlı ligu Kayseri 32 puanla 15., Sivas da 30 puanla 16. sırada bitirdi.

İki takım, rövanşı 19 Mart 1968'de Ankara 19 Mayıs Stadyumunda oynadı ve 90 dakika 0-0 sona erdi. İki şehrin takımı, o günden sonra uzun yıllar bir daha karşı karşıya gelmedi. Sivas ve Kayseri birbirinden kaçırılarak, yara kapatılmaya çalışıldı.

Bu tarihî futbol faciasına dair 14 tanıkla görüşerek, üzerinden yarım asır geçmiş olaya dair yazılı bir kayıt oluşturmaya çalıştım. Dediğim gibi, üzerinden yarım asır geçen olaya dair olası çelişkili anlatımlar için okuyucudan tanıklar adına anlayış bekliyorum. Malum, zaman insan hafızasına küçük oyunlar oynamaktan geri durmuyor. Eğer ki tanıkların bazen kendileriyle bile çelişiyorlarsa bunda “hatırlamayın, unutun” diyen ama ilan edilmemiş toplumsal sözleşmenin de bir tesiri vardır...

Bu kitap, tanıklara ve dönemin gazete arşivlerine dayanılarak yapılan bir ilk çalışma. Görüştüğüm tanıklardan Doç. Dr. Mehmet Güçlü, sporda psikososyal alanla ilgilendiği halde, etkisinden yıllarca kurtulamadığını söylediği Sivas-Kayseri futbol faciasını incelemeye cesaret edemediğini vurguluyor.

Başlangıçta, tüm tanıklarla yaptığım röportajları, “soru-cevap” tekniğiyle vermeyi planladım. Ancak bunun hem cevap hem de soru anlamında çok fazla tekrara neden olacağını düşündüğümünden vazgeçtim. Bunun yerine, olayı bölümlere ayıra-

Doç. Dr. Mehmet Güçlü.

rak, tanıkların her bölüme denk düşen anlatımlarını bir arada vermeyi uygun buldum. Buna rağmen bazı bölümlerde okuyucuda tekrar duygusu oluşabilir. Ancak bu çalışmayı araştırmacılara da bir kaynak olması hasebiyle kaleme aldığım için, bu handikapı da peşinen kabul ettiğimi belirtmek isterim...

Gazete arşivlerine ilişkin bölüme dair önemli bir notu da paylaşmak isterim. Olayın ertesi gününden itibaren 3,5 aylık bir dönemi taradım. Öncesine de baktım; ancak kayda değer bir bilgi bulamadım. Bir istisna hariç; ona da zaten yer verdim. *Milliyet* gazetesi, bu facianın olacağını iki hafta önceden haber vererek, tarihe geçen bir yayıncılık gerçekleştirmiştir. Gazete, 29 Ağustos'taki sayısında 2. Lig'de bazı maçlarda çıkan olaylara dikkat çekiyor ve tedbir alınmaması halinde "Bu gidişle statlardan ceset toplanır" diyerek, tarihî bir manşet atıyor spor sayfasında. *Hürriyet*, *Milliyet*, *Cumhuriyet* gibi üç ulusal gazetenin yanı sıra Kayseri'den *Ülker* ve Sivas'tan da *Sivas Haber* gazetesini inceledim.

O günün ulusal ve yerel gazetelerinin olaya dair bakış açılarını ortaya koymak adına, aynı haberi farklı gazetelerde yer almış haliyle kitaba koydum. Haberlerin yanı sıra bazı yorumları da yine kitaba almayı tarihsel bir gereklilik olarak gördüm.

Bir önemli not da şu: Söz konusu haberleri gazetelerde yer aldığı şekliyle kitaba geçirdim. Yani o günlerin yazım kurallarıyla (bugün çoğu bize imla hatası olarak görülen) bire bir aldım. Özellikle yerel gazetelerdeki bazı hata gibi gözüken yazımların esasen o günün teknolojik kısıtlamalarından kaynaklandığının da altını çiziyim.

Kitabın adına gelince... Maç Kayseri'de oynandığı halde "Kayseri-Sivas" değil de neden "Sivas-Kayseri" adını verdik? Dönemin medyası ve tanıkların anlatımları göz önüne alındığında ve de ticari açıdan bakıldığında belki de en uygun isimler "Kanlı Maç" veya "Kanlı Gol" olabilirdi... Ama değerli Taml Bora ile yaptığımız fikir alış verişi sonucunda "Sivas-Kayseri" isminde mutabık kaldık. Evet, maç Kayseri'de olsa da genelde konu açıldığında "Sivas-Kayseri" olarak anılır. Biz de toplumsal hafızadaki isimde karar kıldık.